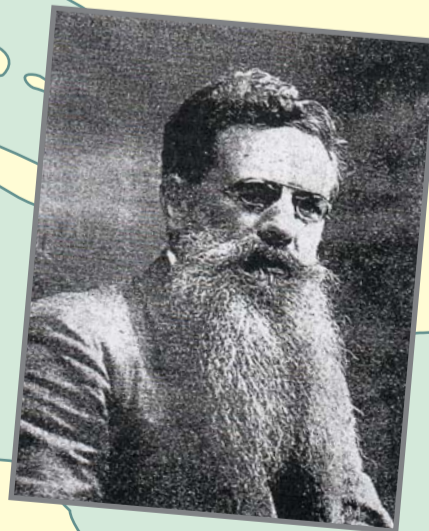

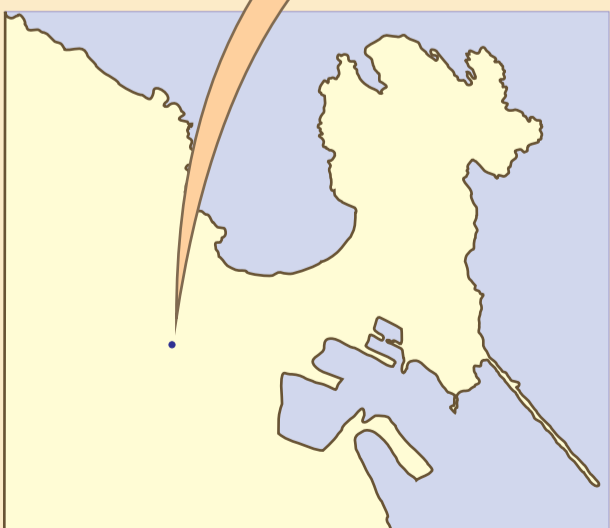
Científicos

a pé

de rúa

MARÍA JOSEFA WONENBURGER PLANELLS. Matemática.

Notas Biográficas:

- María Josefa Wonenburger Planells (Montrove, 19 de xullo de 1927).
- Seus pais foron Julio Wonenburger e Amparo Planells.
- Entre as súas afeccións destacaron o hóckey a patíns, o baloncesto e a música de Bach.
- Na súa xuventude estudou inglés e alemán.
- Estudou bacharelato no Instituto Eusebio da Garda da Coruña.
- En 1950 acadou a licenciatura en Matemáticas na Universidade Central de Madrid.
- Tamén alí conseguiu o doutoramento.
- Matemática coruñesa de categoría internacional.
- Desenvolveu o seu labor de investigación fundamentalmente nos Estados Unidos e en Canadá.

Referencias á súa obra:

- As investigacións de María Wonenburger centráronse principalmente na teoría de grupos e na álgebra de Lie.
- Traballou en diversas universidades de Canadá e dos Estados Unidos onde publicou os seus traballos e dirixiu un importante número de teses de doutoramento. Entre os seus doutorandos destaca o agora coñecido alxebrista Robert Moody; o traballo de ambos deu lugar á Teoría de Kac-Moody da que é considerada coma a súa nai.

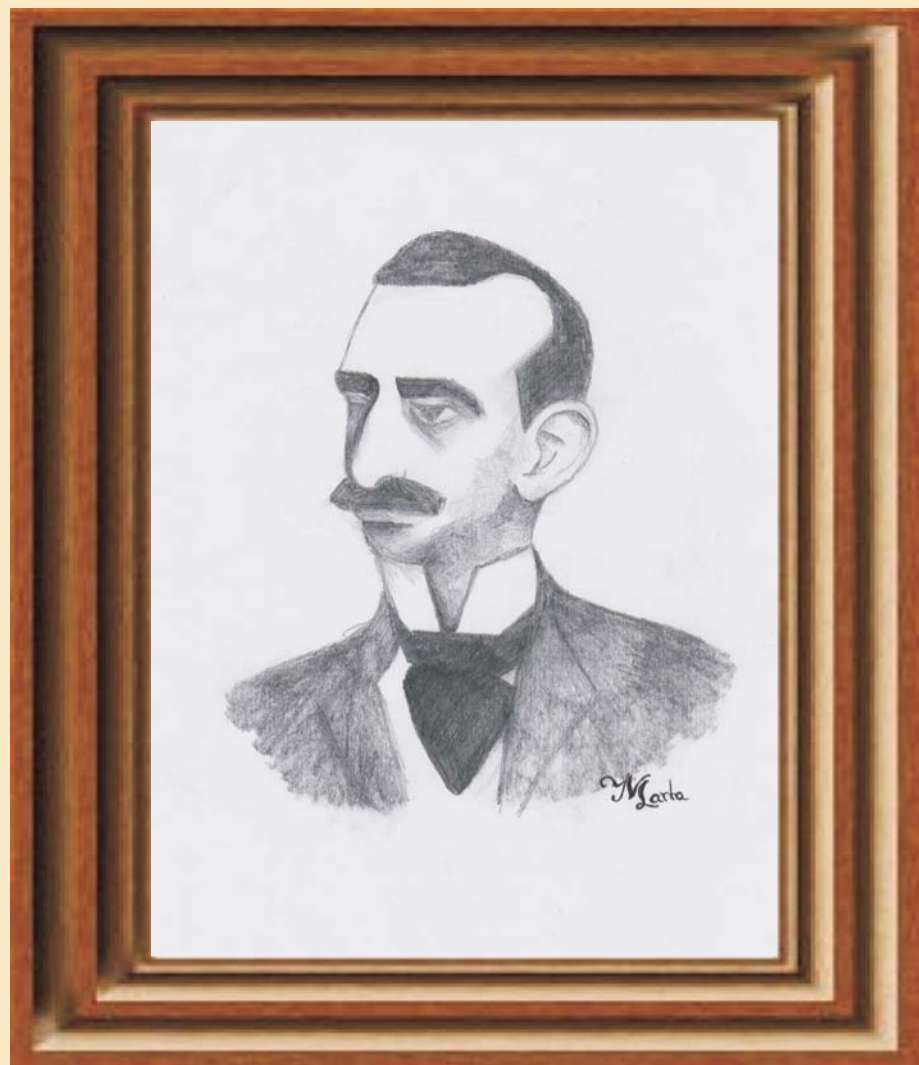

Recoñecementos recentes:

- No 2007 a Unidade Muller e Ciencia de Galicia creou o Premio María Wonenburger para recoñecemento daquelas mulleres galegas con traxectorias notables no ámbito da ciencia e a tecnoloxía.
- Foi investida Doutora Honoris Causa pola Universidade da Coruña en 2010, o mesmo ano en que o Consello da Cultura Galega lle rendeu homenaxe nunha xornada dedicada ao seu labor.
- O 1 de xuño de 2011 colocouse no Paseo das Ciencias do Parque de Santa Margarida da Coruña un monólito na súa honra.
- En xuño de 2012 foi inaugurada co seu nome unha zona verde de máis de 10 000 metros cadrados en Montrove (Oleiros). A matemática non puido acudir a inauguración por cuestións de saúde.

JUAN JACOB O DURÁN LORIGA. Matemático.

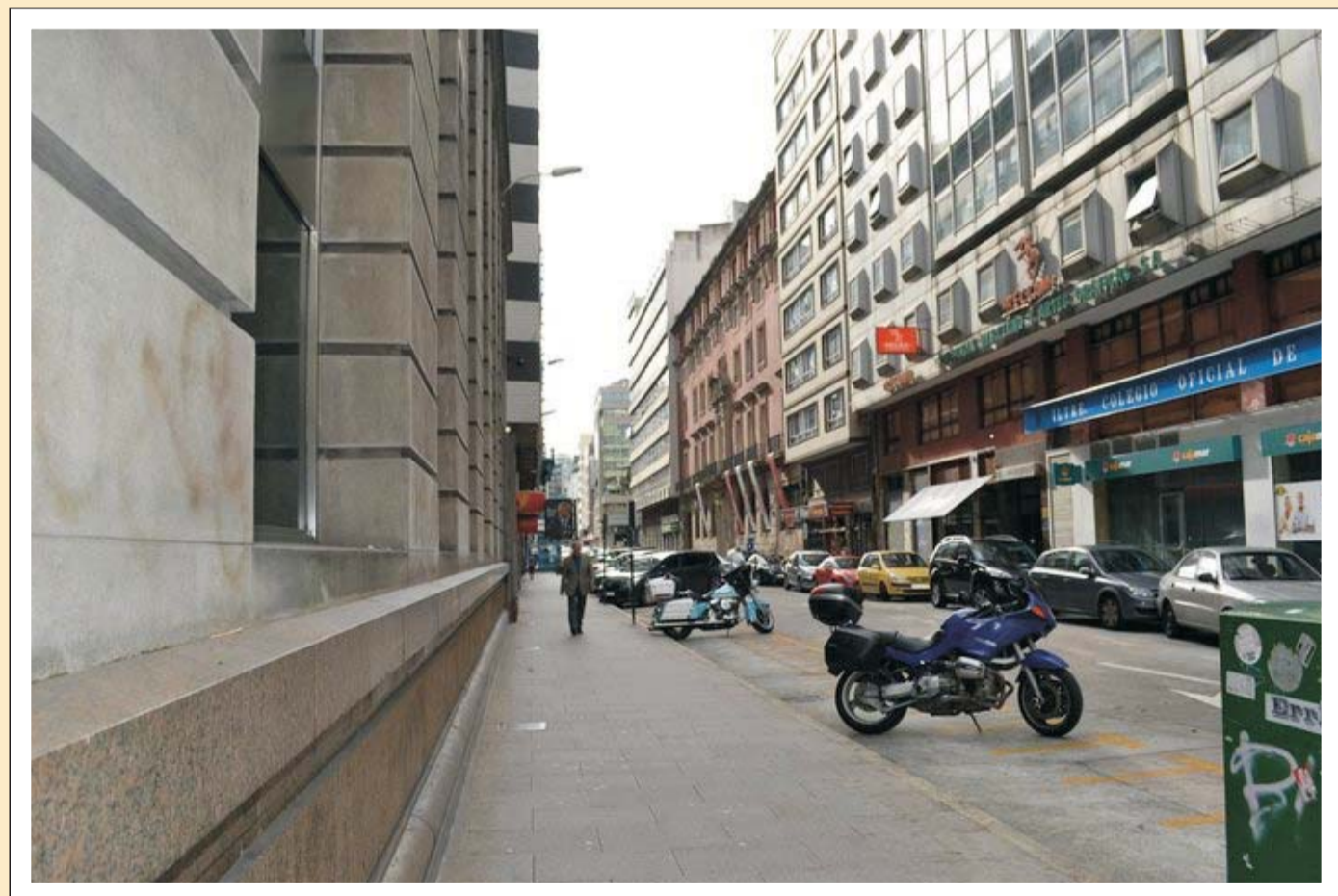
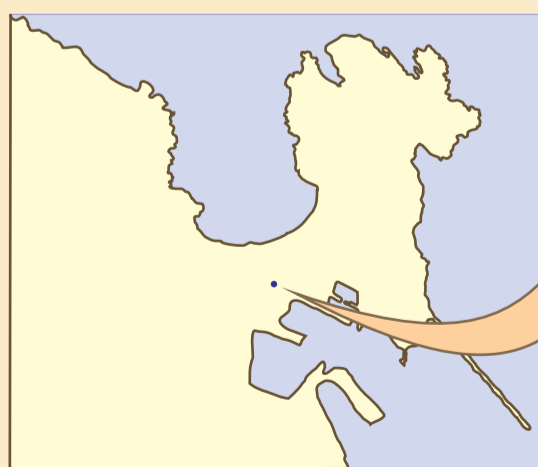

Referencias á súa obra:

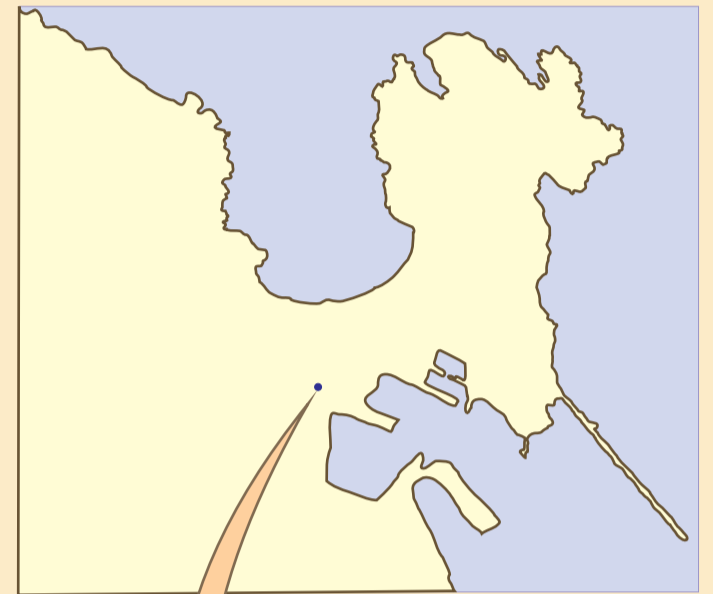
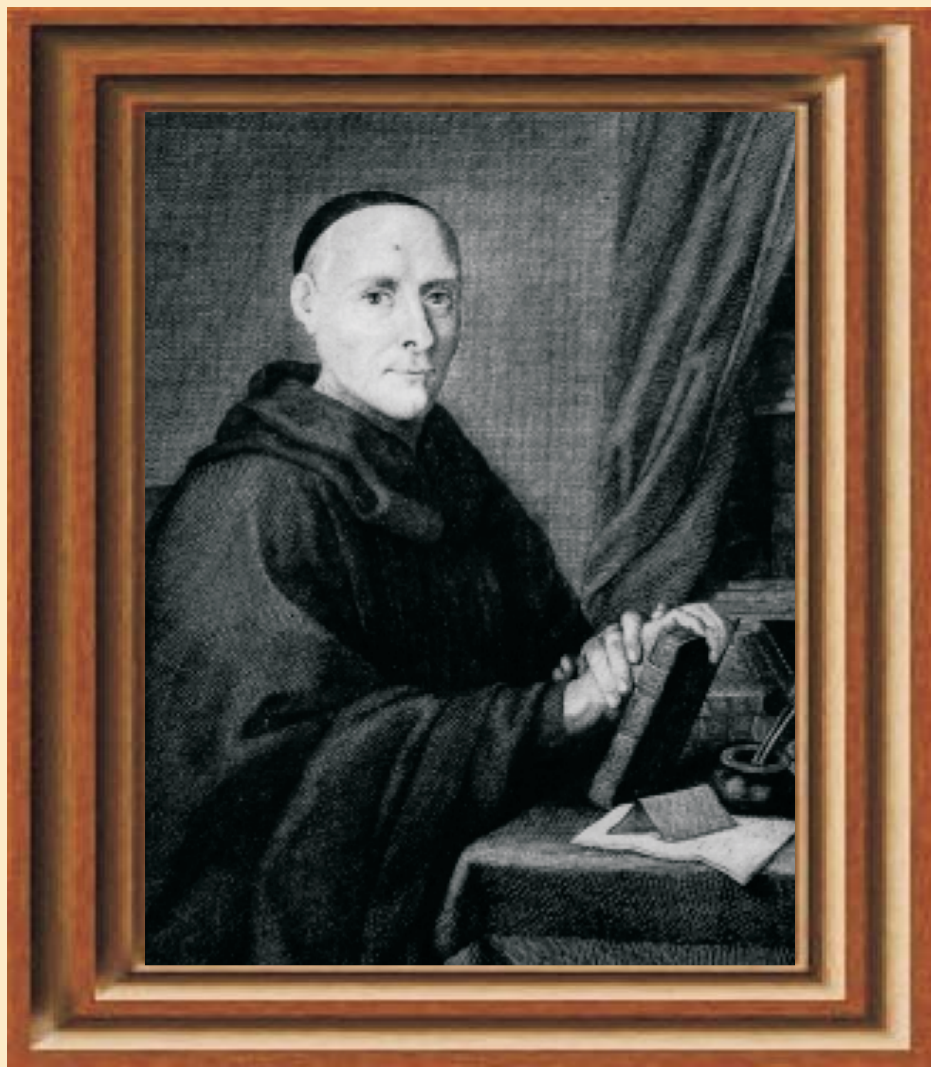
- Tablas balísticas para el tiro directo.
- Tablas balísticas para el tiro curvo.
- Notas sobre la geometría del triángulo.
- Sobre la potencia del triángulo.
- Nota sobre las funciones simétricas.
- Sobre un problema de Física.
- Teoría elemental sobre formas algebraicas.
- Una conversación sobre la matemática.

Notas Biográficas:

- Naceu na Coruña o 17 de xuño de 1854 e morreu tamén nesta cidade o 3 de decembro de 1911.
- Aos 15 anos ingresou na academia de artillería, da que saíu catro anos máis tarde co grao de tenente primeiro.
- Pouco despois foi proposto para desempeñar a cátedra de mecánica, que rexeitou porque quería permanecer na Coruña.
- Deixou o exército sendo comandante.
- Fundou unha academia, situada no número quince da rúa da Amargura, para preparar o ingreso no exército e nas escolas de arquitectura e enxeñería.
- Gozou dun grande recoñecemento internacional por parte dos matemáticos da súa época, cuestión que quedou patente co grande número de amigos que tivo no campo das matemáticas.
- Escribiu múltiples artigos e traballos para revistas de diversas nacionalidades, traballos que sempre eran redactados por el mesmo na lingua de publicación de ditas revistas.

BENITO JERÓNIMO FEIJOO MONTENEGRO. Divulgador Científico.

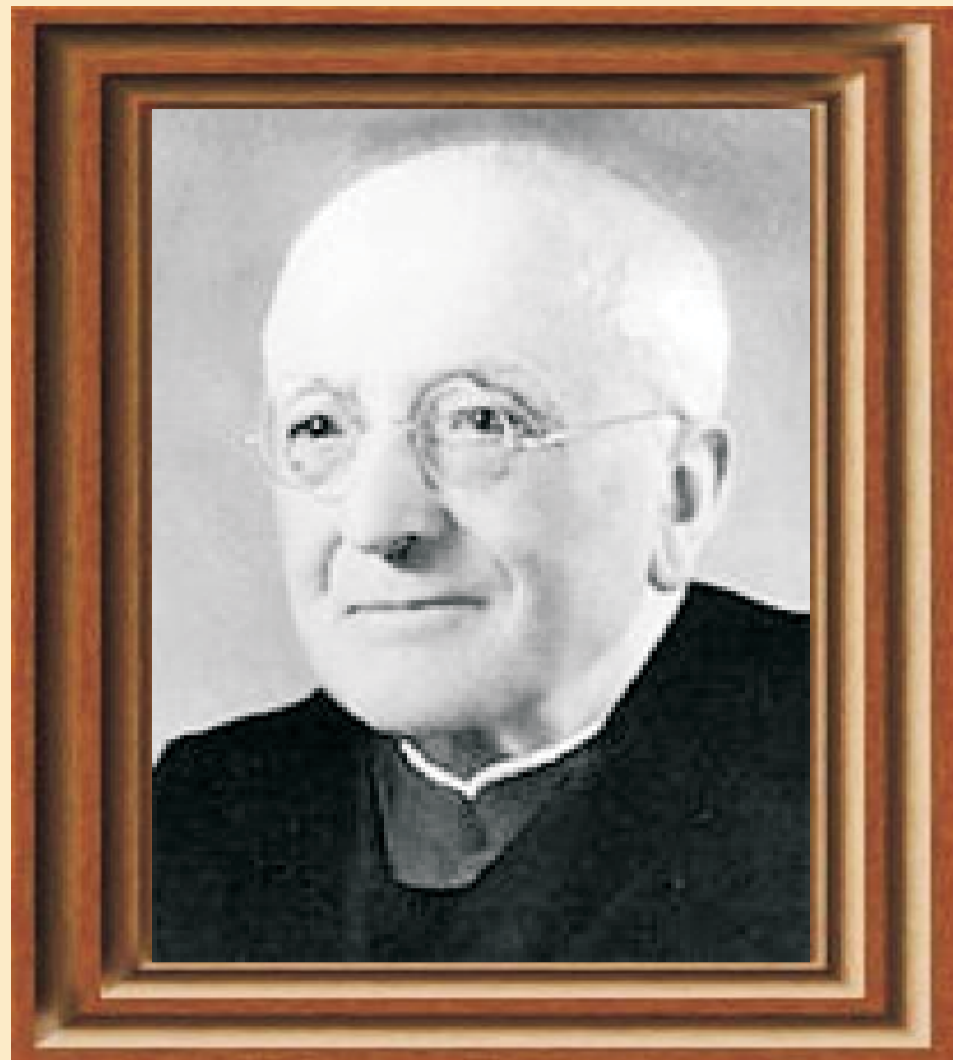
Notas Biográficas:

- Naceu o 8 de outubro de 1676 no pazo de Casdemiro (Pereiro de Aguiar, Ourense).
- Foi fillo de Don Antonio Feijoo Montenegro y Sanjurjo e Dona María de Puga Sandoval Novoa y Feijoo.
- Iniciou os seus primeiros estudos no Real Colexio do Mosteiro de San Estevo de Rivas de Sil.
- Aos 14 anos trasládase ao Mosteiro de Samos onde é ordenado frade da Orde Beneditina aos 16 anos.
- Estivo despois nos mosteiros de Salamanca de León e logo nos de Poio e Lárez, onde foi mestre de Frei Martín Sarmiento.
- Gañou por oposición unha cátedra de Teoloxía na Universidade de Oviedo e alí residiu dende 1709.
- Faleceu en Oviedo o 26 de setembro de 1764.

Referencias á súa obra:

- Foi un dos máis grandes filósofos en lingua castelá.
- É considerado como o iniciador en España de diversas disciplinas: filosofía, ensaio, periodismo...
- Escribiu sobre multitude de materias e temas: Política, socioloxía economía, medicina, historia, xeografía, dereito, ciencias da natureza, física, matemáticas.
- Foi un verdadeiro divulgador científico.
- A súas obras máis coñecidas e difundidas, que foron traducidas a varios idiomas son: Teatro crítico universal e Cartas eruditas y curiosas.
- Algunhas partes desas obras están dedicadas ás matemáticas: Paradojas Matemáticas, Sobre el Sistema Copernicano, Del sistema Magno...
- Tratou tamén temas de óptica e sobre a forma da Terra.

Notas Biográficas:

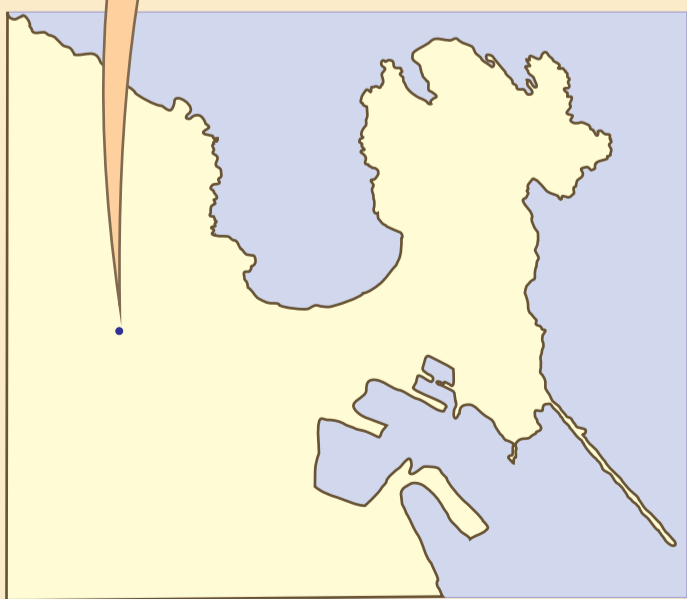
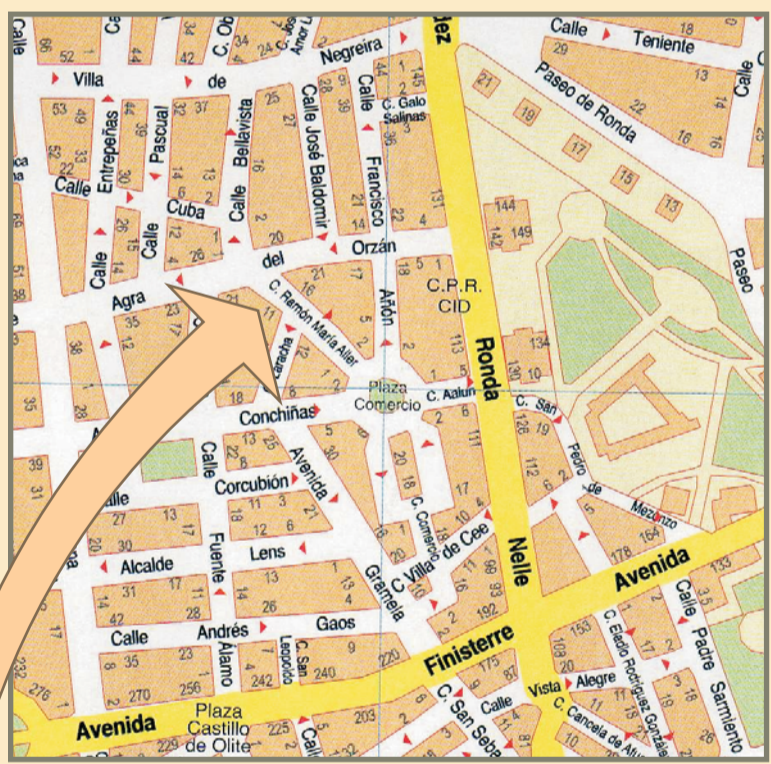
- Naceu en Lalín, Pontevedra, o 3 de febreiro de 1878.
- Estuda bacharelato no colexio dos Xesuítas de A Guarda.
- Obtén a licenciatura e o doutoramento en Sagrada Teoloxía no Seminario de Lugo. Ordenouse sacerdote en 1900 pero non accedeu a ningún cargo relixioso.
- No curso 1899-1900 inicia os estudos de Ciencias Exactas na Universidade de Oviedo. Remata a carreira en Madrid en 1904.
- Regresa a Lalín onde se vai dedicar á súa gran vocación: a astronomía.
- Desenvolve importantes traballos de astronomía, de repercusión internacional, utilizando os seu propio instrumental nas instalacións que el constrúe en Lalín.
- En 1940 é nomeado profesor de Xeometría Analítica e Análise Matemático da Universidade de Santiago de Compostela.
- En 1944 créase a Cátedra de Astronomía da Universidade de Santiago que se pon ao seu cargo.
- En 1948 foi nomeado membro da Comisión de Estrelas Dobres da Unión Astronómica Internacional (IAU).
- Regresou para Lalín en 1964 e alí faleceu o 28 de marzo de 1966 á idade de 88 anos.
- Na súa honra, un dos cráter da Lúa leva o seu nome.

Referencias á súa obra:

- Publicou decenas de artigos en revistas especializadas nacionais e estranxeiras sobre estrelas dobres, superficies de planetas, posición de cometas, cálculo de órbitas...

Outras obras súas son:

- *Algoritmia. Principios fundamentales de la ciencia de los números.*
- *Nuevos métodos en observaciones de pasos (a partir da súa tese de doutoramento).*
- *Introducción a la Astronomía.*
- *Astronomía a simple vista.*

JOSÉ CORNIDE SAAVEDRA. Xeógrafo, naturalista, historiador e poeta ilustrado.

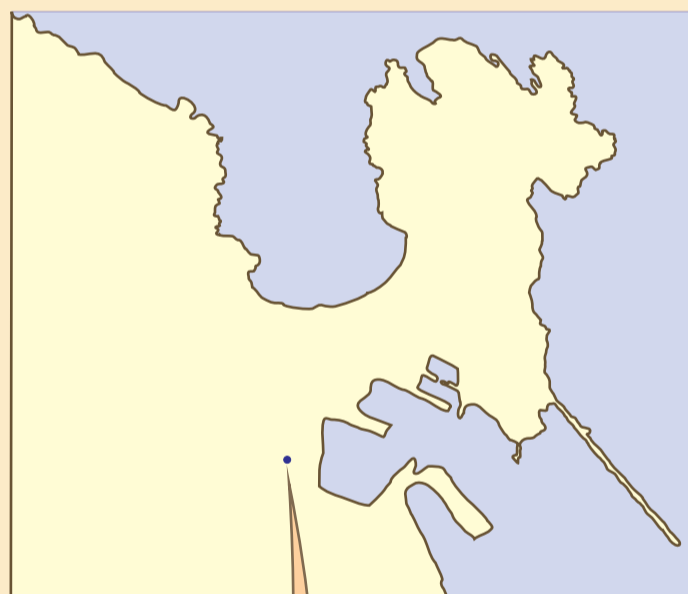

Notas Biográficas:

- Naceu na Coruña o 25 de abril de 1734 e morreu en Madrid o 22 de febreiro de 1803.
- De orixe nobre, herdou a fortuna do seu tío o que lle permitiu unha independencia económica e de opinión.
- Estudou Humanidades na Universidade de Santiago de Compostela.
- Foi rexedor da cidade da Coruña en 1763.
- Fundador da Academia de Agricultura del Reino de Galicia en 1765.
- En 1789 marchou para Madrid e deixou todos os seus cargos en Galicia.
- Foi o primeiro secretario perpetuo da Real Academia de la Historia (1802-1803).
- A súa preocupación pola ciencia, a economía, a historia, o dereito e a literatura, fan del un fiel representante dos grupos ilustrados de fins do século XVIII.

Referencias á súa obra:

- Foi autor de numerosas estudos arqueolóxicos, históricos, económicos, botánicos e zoolóxicos. Citamos:
- Memoria sobre la pesca de la sardina en las costas de Galicia (1774).
- Ensayo para una historia de los peces y otras producciones marítimas de las costas de Galicia.
- Las Casitérides, o Islas del Estaño, restituídas a los mares de Galicia.
- Investigaciones sobre la fundación y fábrica de la llamada Torre de Hércules.
- Viajes de don José Andrés Cornide de Folgueira al contorno de Madrid.
- Estado de Portugal en el año 1800.
- Ensayo de una descripción física de España.
- Catálogo de palabras gallegas.

Notas Biográficas:

■ Naceu o 17 de abril de 1788 en Porta de Conde, Portas, (Caldas de Reis, Pontevedra) e faleceu en Cuntis (Pontevedra) o 24 de outubro de 1866. Está soterrado no Panteón de Galegos Ilustres, en Santiago de Compostela.

■ Foi matemático, físico, topógrafo e político coñecido, sobre todo, por ser o autor do primeiro mapa topográfico e científico de Galicia.

■ Aos doce anos comezou os estudos de filosofía na Universidade de Santiago de Compostela. Estudou tamén hebreo, leis, teoloxía e ciencias exactas.

■ En 1811 comezou a súa carreira de profesor como substituto do Catedrático de Retórica e Bellas Artes.

■ Durante o curso 1813-14 substituíu ao titular da Cátedra de Lóxica e Metafísica.

Referencias á súa obra:

■ A súa principal obra é a Carta Xeométrica de Galicia.

■ Fixo traballos sobre o ferrocarril.

■ Tamén fixo traballos astronómicos.

■ Traballos barométricos e termométricos.

■ No curso 1814-1815 substituíu ao seu mestre José Rodríguez González na Cátedra de Matemáticas Sublimes. En 1818 cubriu a Cátedra de Física experimental.

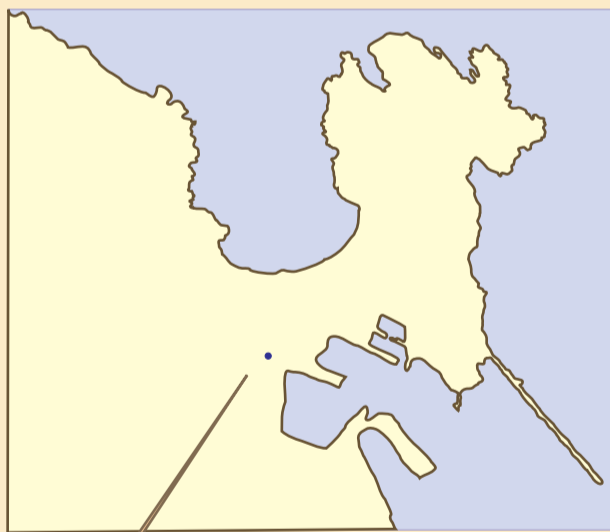
■ En 1817 comezou os seus traballos de medición para realizar a Carta Xeométrica de Galicia, traballo no que se ocupou durante dezasete anos.

■ En 1834 rematou os traballos da Carta Xeométrica presentándolla á Raíña María Cristina, quen a mandou imprimir.

■ Foi nomeado Catedrático de Xeometría, Mecánica, Delineación e Aplicacións das artes.

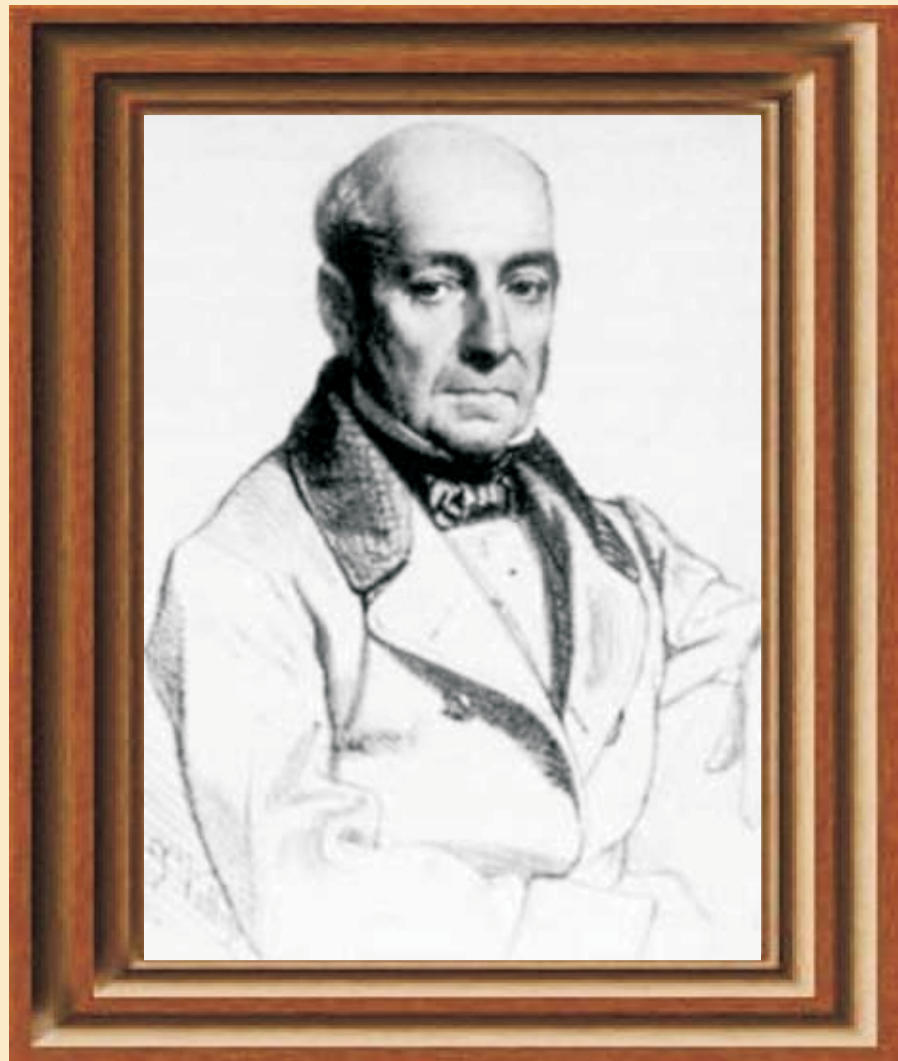
■ En 1835 foi nomeado pola Raíña, Director do Observatorio Astronómico de Madrid.

■ Participou na creación da primeira fábrica de papel de Galicia, construída en Lousame en 1863. Tamén traballou no deseño do trazado da primeira liña de ferrocarril de Galicia en 1858, que uniu Santiago con Carril.

RAMÓN DE LA SAGRA PERIS. Sociólogo, economista e botánico.

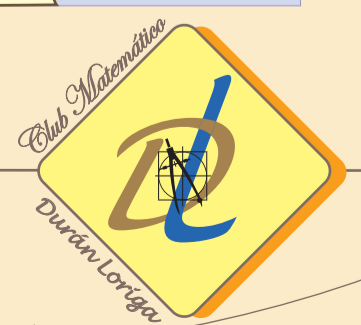
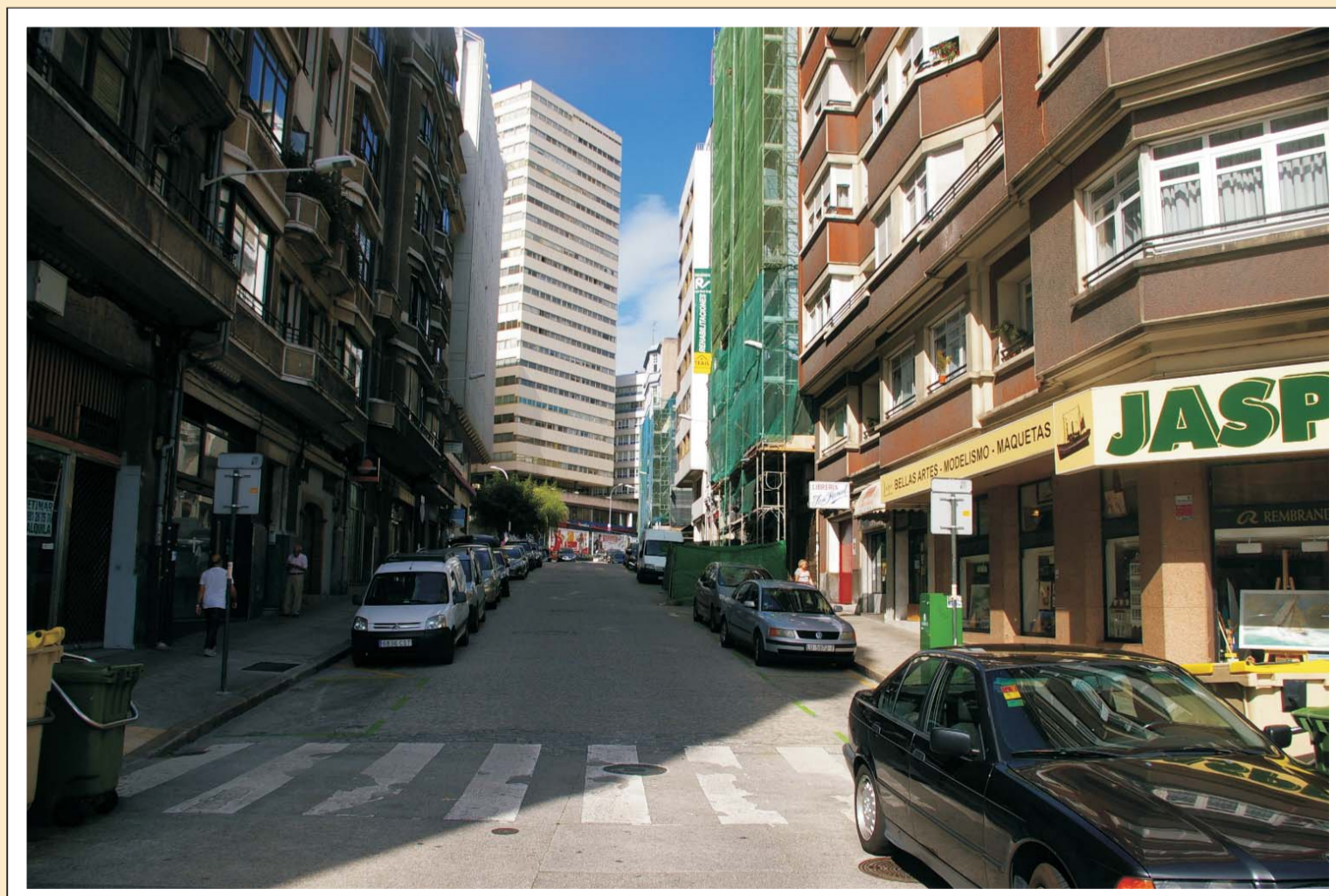

Referencias á súa obra:

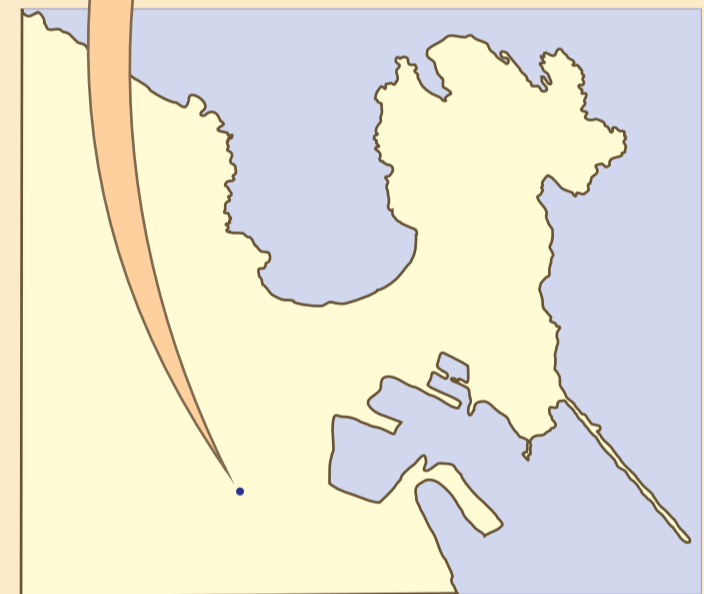
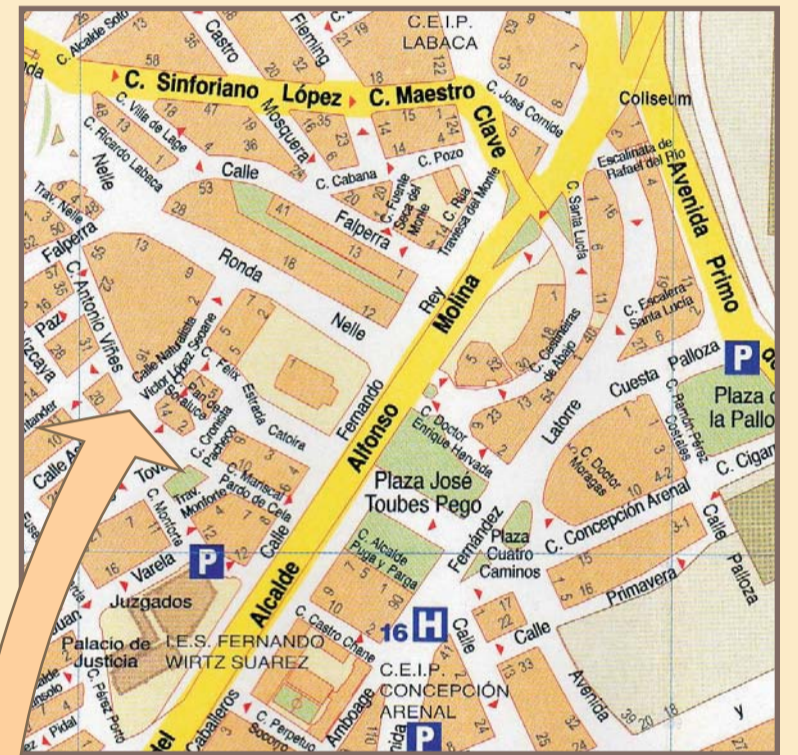
- Principios fundamentales para servir de introducción a la Escuela Botánica Agrícola del Jardín Botánico.
- Historia económica-política y estadística de la Isla de Cuba.
- Historia física, política y natural de la Isla de Cuba.
- Memorias de la Institución Agrónoma de La Habana.
- Cinco meses en los Estados-Unidos de la América del Norte.
- Banque du Peuple. Théorie et pratique de cette institution, fondée sur la théorie rationnelle
- Lecciones de economía social.
- Investigaciones para enriquecer las fincas del Real Patrimonio.
- Álbum de aves cubanas.
- Notas de viaje escritas durante una corta excursión a Francia, Bélgica y Alemania en el otoño de 1843.

Notas Biográficas:

- Naceu na Coruña o 8 de abril de 1798. Fillo de Lorenzo de la Sagra e Antonia Peris.
- Os seus primeiros estudos realizounos na Escola de Náutica da Coruña.
- Matriculouse nun colexio militar de Santiago de Compostela en 1815 e un ano despois na Universidade de Santiago, onde recibiu clases de matemáticas sublimes. A partir de 1817 comezou os seus estudos de Medicina e Anatomía.
- En 1819 marcha para Madrid.
- En 1823 marchou para Cuba onde creou e dirixiu o Jardín Botánico e a Institución Agrónoma de La Habana.
- En 1935 deixa a Illa de Cuba e viaxa polos Estados Unidos.
- A finais de 1836 instálase en París e foi elixido deputado a Cortes pola provincia da Coruña, regresa a Madrid a finais de 1837.
- Entre 1838 e 1857 publica a súa obra Historia física, política y natural de la Isla de Cuba, obra que ocupa trece volumes.
- En 1868 establécese definitivamente en Suíza, onde faleceu en 1871.

VICTOR LÓPEZ SEOANE. Naturalista.

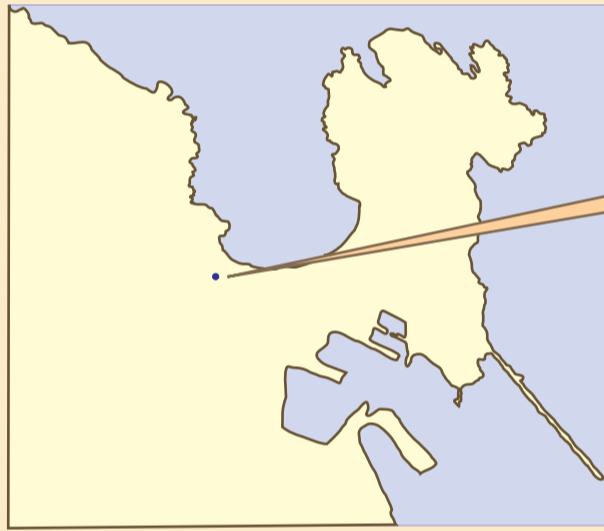
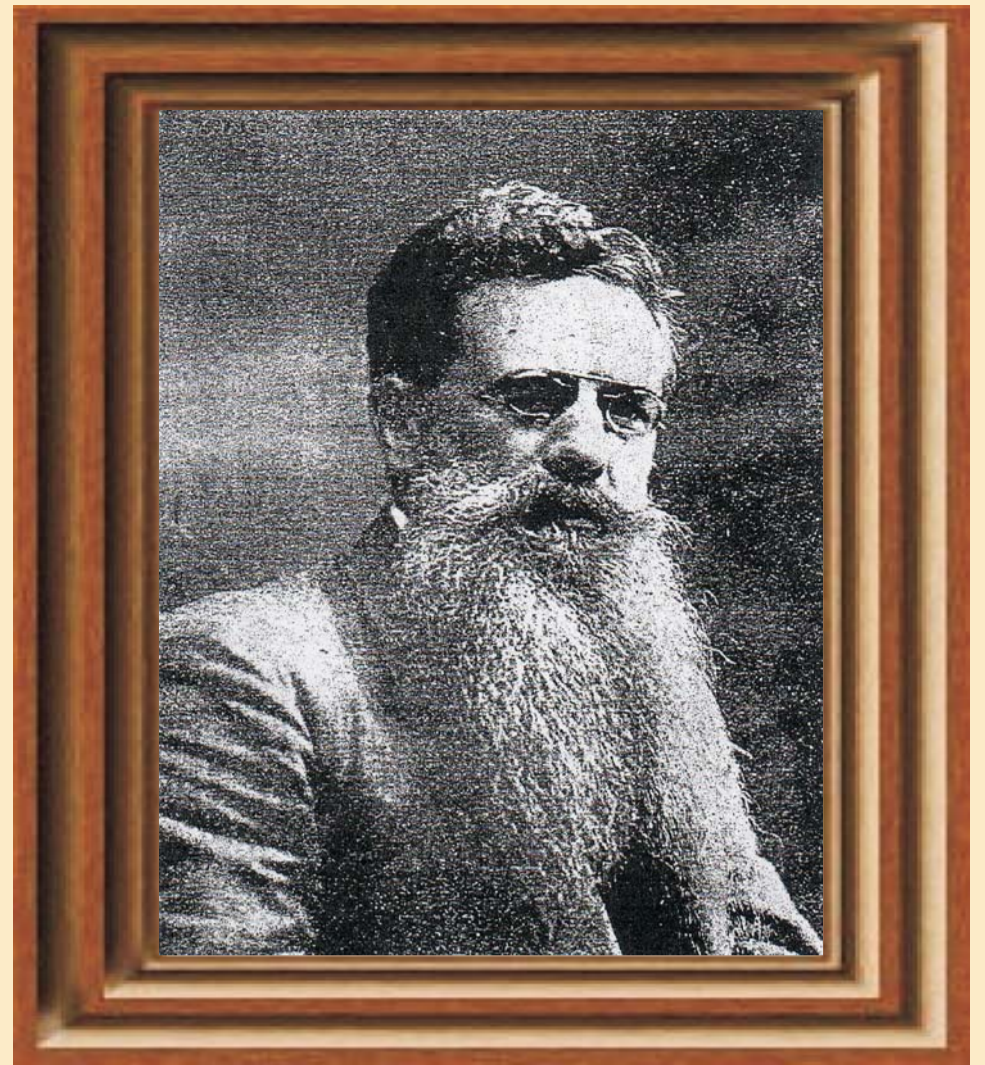
Notas Biográficas:

- Naceu en Ferrol o 28 de setembro de 1832 e faleceu o 11 de xuño de 1900.
- É un dos máis importantes naturalistas galegos do século XIX.
- Obtivo o seu título de bacharelato en Filosofía en Santiago de Compostela en 1851.
- Iniciou a carreira de Medicina na Universidade Central de Madrid, e rematouna en Santiago en 1859.
- Desde moi pequeno mostrou moito interese pola bioloxía. Nos seus anos de estudante xa colleccionaba espécimes para o museo de Historia Natural de Santiago, despois conseguiu o grao de bacharelato en Ciencias.
- Deixou o seu emprego de medicina militar, para ir estudar a Oviedo a carreira de Dereito (1874).
- Viaxou por toda Europa, onde se relacionou con grandes biólogos. Incluso recibiu unha carta de Charles Darwin.
- Foi membro da Real Academia Española de Ciencias Exactas, Físicas y Naturales.
- Realizou grandes coleccións de fauna e flora que el mesmo cualificaba das mellores de Europa.

Referencias á súa obra:

- Fauna Mastológica de Galicia (1861-1863).
- Revisión del Catálogo de Aves de Andalucía (1870).
- Reseña de Historia Natural de Galicia (1870).
- Colabora na Historia de Galicia de Murguía e Vicetto (1870).
- Aves Nuevas de Galicia (1870).
- Notas para la Fauna Gallega (1878).
- Examen crítico de las perdices de Europa, particularmente de las de España y descripción de dos nuevas formas de Galicia (1891).
- Bosquejo histórico de la Botánica Española (1897).

JOSÉ RODRÍGUEZ MATÍNEZ. MÉDICO.

Notas Biográficas:

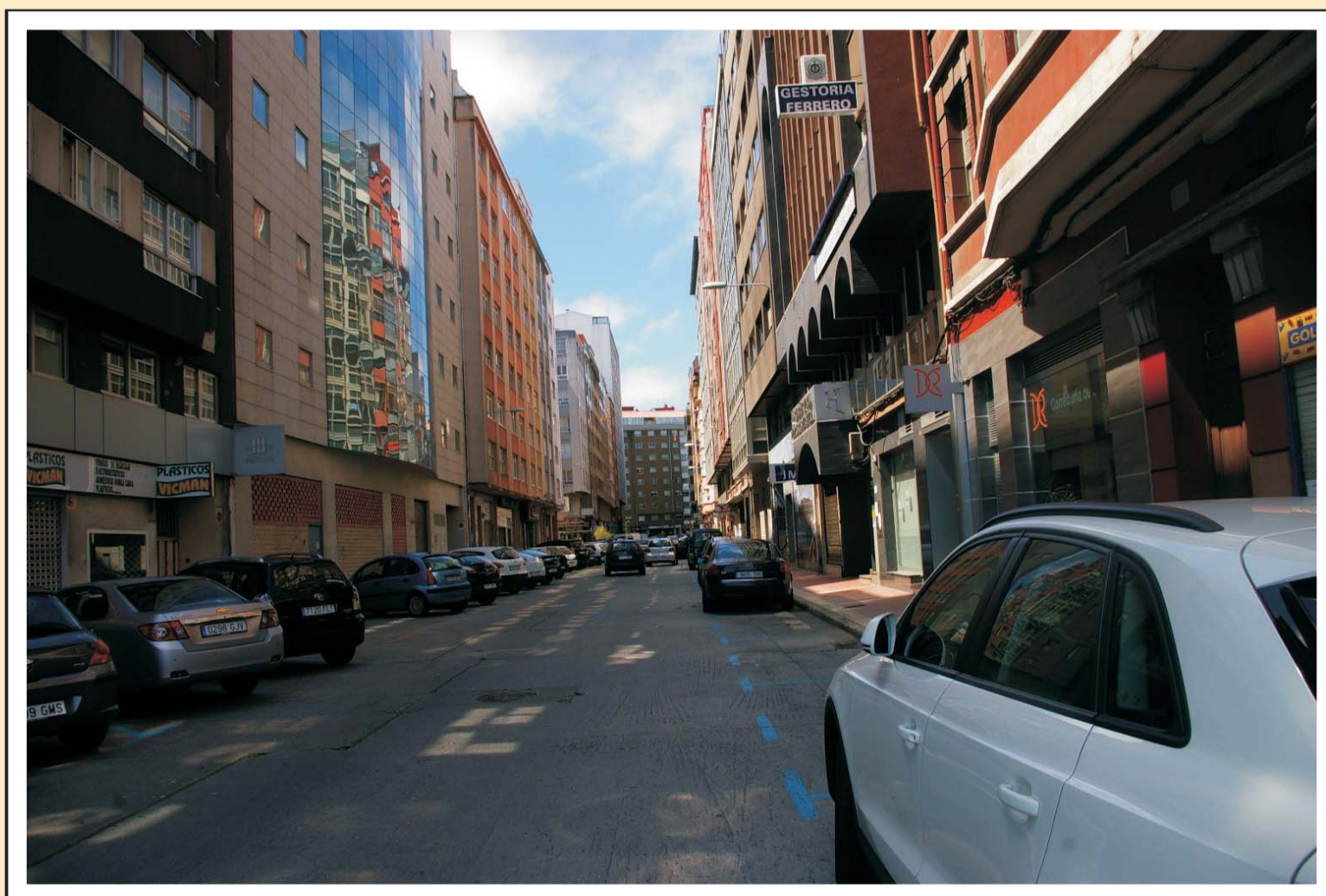
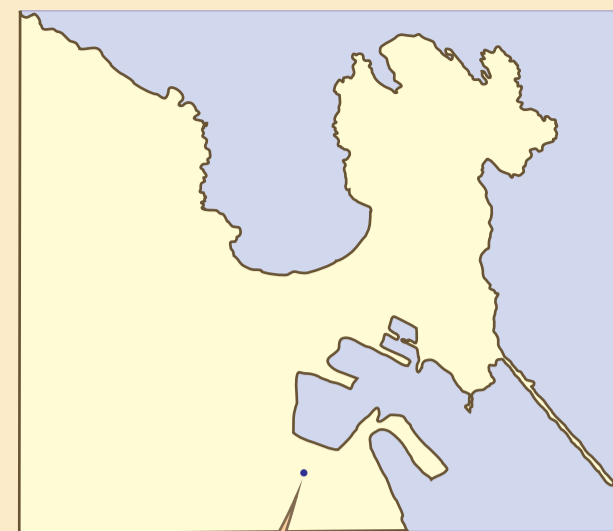
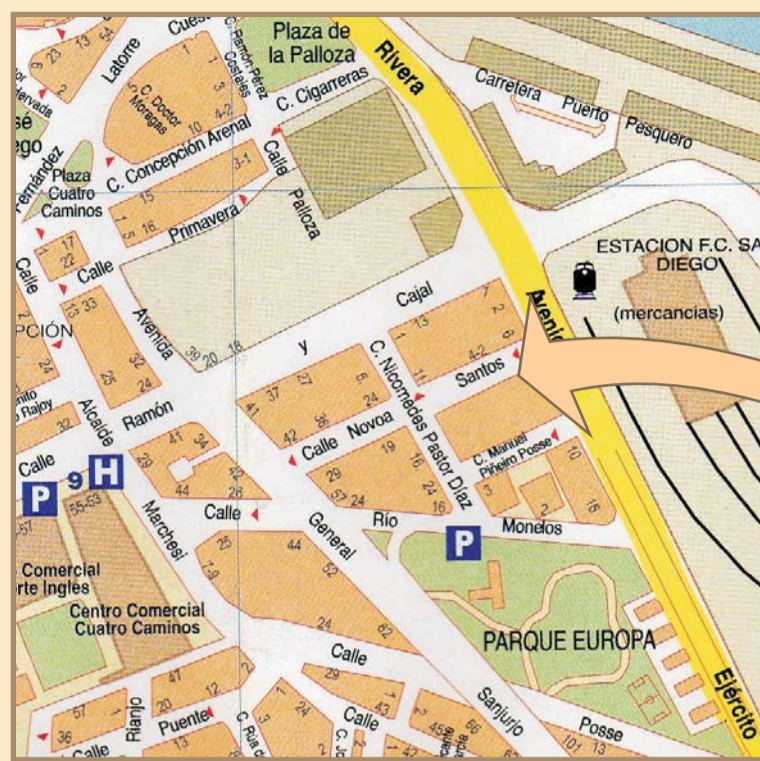
- Fundamentalmente coñecido como Médico Rodríguez, naceu en Monelos (daquela Concello de Oza), A Coruña, o 29 de xullo de 1856 e morreu, tamén en A Coruña, o 18 de marzo de 1921.
- Foi político, escritor, xornalista, publicista e un importante médico.
- Seus pais foron José María Rodríguez Paz e Rosa Emérita Martínez Mosquera.
- Estudou bacharelato na Coruña, dende 1867 ata 1872.
- Comezou a súa carreira na Facultade de Medicina da Universidade de Santiago de Compostela. Licenciouse en 1880.
- Visitou diversos países de Europa en viaxe de estudos.
- A súa maior virtude sempre foi o optimismo que tiña diante dos enfermos.
- Casou aos 21 anos con Josefa Salgado e tiveron cinco fillos.
- Suxeriu instalar un Sanatorio en Oza. Ao principio a proposta non foi ben recibida, pero a súa idea acabou facéndose realidade por ser algo necesario e útil.

Notas Biográficas:

- A pesares de non ter o título de cirurxían realizou numerosas intervencións de urxencia grazas a súa habilidade manual.
- Coa epidemia de cólera de 1885, marchou a Valencia e alí axudou aos médicos do lugar a curar aos enfermos.
- O concello de Valencia outorgoulle diversos galardóns como a Cruz Benéfica.
- Sentía unha gran admiración pola democracia e durante o tempo que foi político realizou numerosos actos para axudar ás persoas máis humildes.
- Na súa faceta de periodista, foi redactor xefe de La Voz de Galicia, fundou varias revistas e colaborou con numerosos periódicos.
- Tamén escribiu varios folletos publicitarios e un libro de cociña, Para enfermos, sanos y débiles.

Referencias á súa obra:

- Valencia-Galicia, estudio práctico acerca del tratamiento más eficaz del cólera morbo asiático, método seguido en la epidemia colérica de Valencia del presente año, 1885.
- De La Coruña a la cárcel, 1893.
- Los desastres y la regeneración de España, 1893.
- Defensa contra la tuberculosis, 1905.
- Solidaridad Gallega. Los grande simuladores y el médico Rodríguez, 1908.
- Manual completo de la gripe, 1918.
- Colón español, hijo de Pontevedra, 1920.

Notas Biográficas:

- Naceu na Coruña o 6 de xullo de 1885 e faleceu en Santiago de Compostela o 9 de decembro de 1933.
- Seu pai foi Ramón Nóvoa Gutiérrez e súa nai Rita Santos Varela.
- Estudou na Universidade de Santiago, da que chegou a ser Catedrático de Patoloxía entre os anos 1912 e 1927.
- Obtivo tamén a mesma praza na Universidade Central de Madrid en 1928, onde destacou como un dos mellores investigadores de España.
- Previamente á obtención da Cátedra na Universidade de Compostela, en 1911, fixo estudos de Fisioloxía e Patoloxía en Francia, Austria e Alemaña.
- Chegou a escribir case dúscentas obras de contido médico. Fundou e dirixiu varias revistas de divulgación científica.
- Foron moi importantes as súas investigacións sobre a diabetes.
- Participou en política: foi deputado na Deputación da Coruña e deputado nas Cortes Constituíntes de 1931 representando á Federación Republicana Galega da Coruña.
- Nóvoa Santos é o médico coruñés que máis achegas fixo á ciencia médica.

Referencias á súa obra:

- La indigencia espiritual del sexo femenino. Valencia, 1908.
- Alcance y sistematización de las cromorreacciones de los albuminoides. Madrid, 1911.
- Manual de Patología General. Santiago de Compostela, 1916.
- Sistema linfático y sistema nervioso vegetativo. Santiago, 1919.
- Tratamiento de la diabetes mellitus. Madrid, 1920.
- El problema del Mundo Interior. Santiago de Compostela, 1920.
- Physis y Psyquis. Santiago de Compostela, 1922.
- Enfermedades de la nutrición, en el Tratado Iberoamericano de Medicina Interna. Madrid, 1923.
- Estudios sobre la asimetría funcional del sistema nervioso. Santiago de Compostela, 1926.
- El Instinto de la muerte. Madrid, 1927.
- La mujer, nuestro sexto sentido y otros esbozos. Madrid, 1928.
- Diabetes espuria y diabetes genuina. Madrid, 1930
- La inmortalidad y los orígenes del sexo (Una inquisición biológica), Madrid, 1931.